

Odečítání kroužků labutí velkých (*Cygnus olor*) na zimovištích

Ring-reading on Mute Swans in winter

Jiří Šafránek ¹⁾

¹⁾Moravský ornitologický spolek – středomoravské pobočka ČSO, Čapky Drahlavského 3, 752 51 Přerov 1, Česká republika; mosprerov@atlas.cz

ŠAFRÁNEK J. 2007–2008: Odečítání kroužků labutí velkých (*Cygnus olor*) na zimovištích. Ring-reading on Mute Swans in winter. Zprávy MOS 65–66: 9–12.

Je navržen a odzkoušen způsob odečítání kovových kroužků u labutí velkých (*Cygnus olor*) za pomoci fotoaparátu a videokamery. Bylo zjištěno, že se jedná o dobře použitelnou metodu, vhodné je realizovat odečítání ve dvou a více osobách. Při dvou terénních šetřeních bylo takto odečteno osm kroužků. Práce je rovněž doporučením vhodněji značit kroužky, nejhůře čitelné byly německé a pak české kroužky.

A method for reading rings on Mute Swans during winter is suggested. The method uses a digital camera and video and can be considered very useful and productive, especially when 2 and/or more persons are involved. Eight rings from four countries were read in a flock of 47 wintering swans. The most readable rings were Polish, the most difficult to read from German (Radolfzell).

Keywords: ring-reading, Mute Swan,

Úvod

V zimním období se část labutí populace shromažďuje na nezamrzajících úsecích řek a to převážně ve městech, kde je teplejší klima a řeky zamrzají až za největších mrazů. Zimující vodní ptáci zde navíc nacházejí dostatek potravy od přírodou milované veřejnosti, věnující se příkrmování ptactva.

Zimoviště vodního ptactva s oblibou navštěvují i ornitologové a pozorovatelé ptáků, protože se sem často zatoulají i vzácnější druhy kachen, racků, případně i potápky. Zcela nepřehlédnutelnými a veřejností nejoblíbenějšími vodními ptáky jsou labutě. Část z nich pak bývá označena ornitologickými kroužky nebo límci.

Odečtení písmen a čísel z krčních límců je takřka bezproblémovou záležitostí i proto, že labutě v zimě dočasně ztrácejí svou přirozenou plachost a nebojí se přiblížit na několik kroků k lidem poskytujícím jim potravu. Odečítání údajů z kovových kroužků na nohách je naopak

velmi problematické, ve většině případů zcela nemožné bez chycení labutě. To však nikomu nelze doporučit provádět, protože jde o statné ptáky, kteří se dokáží úspěšně bránit úderu křídel i štípáním zobákem. Navíc by mohlo dojít i k nechtěnému zranění labutí.

METODIKA

Byl proto hledán způsob, jak bez fyzického kontaktu s těmito ptáky získat cenné údaje, které jsou uvedeny na jejich kroužcích. Když už si dali ornitologové tu práci s kroužkováním, tak by měla být využita každá možnost podat hlášení o místě výskytu jimi kroužkované labutě. Při sledování chování příkrmovaných labutí bylo zjištěno, že některé z nich jsou ochotny vystoupit z vody a za kusem rohlíku dojit i poměrně daleko na břeh nebo na led. Stačí tedy vylákat labutě na břeh a zde odečíst nebo vyfotit kroužky digitálním fotoaparátem, případně nahrát záznam na videokameru. Dále popisují vlastní zkušenosti s touto metodou.

VÝSLEDKY

První pokus byl učiněn dne 23. 12. 2005 se Zdeňkem Vermouzkem v Přerově na řece Bečvě. Věděli jsme, že dvě ze zde zimujících labutí mají na nohou kroužky - žluté plastové i kovové. Koupili jsme pečivo a vyzbrojeni fotoaparátý vyrazili za labutěmi do místa kde mohou pohodlně vystoupit z vody na břeh. Přilákat je ke břehu není žádný problém, větší trpělivost vyžaduje přesvědčit je, aby vylezly z vody. Postupně se nám je podařilo dostat všechny na břeh a nastal nový problém, jak vyfotit kroužek ze všech stran, tedy jak přesvědčit labuť aby pózovala dle našich potřeb. Pokud bychom nebyli dva a postupně se nestřídali ve focení a v systematickém „otáčení“ labutí pomocí házení potravy do určitých míst, tak bychom asi žádnou kvalitní fotku nezískali. Spolupráce minimálně dvou lidí je při této činnosti nezbytná. Díky kvalitnímu technickému vybavení jsme získali kompletní údaje i z kovových kroužků.

Na další zkušenosti jsme si zajeli 4. 2. 2006 s Adolfem Goebem do Olomouce, kam nás pozval Přemysl Svoboda. V hejnu 47 labutí zde bylo i několik kroužkovaných. Mimo sušených rohlíků jsme si dovezli i zrní pšenice a granule, které se prodávají pro krmení králíků. O rohlíky jsme velmi rychle přišli a tak nás zachránila drobná zrnka pšenice a granule, které labuť sbíraly po jednom, pomalu, a tak byl čas na focení, natáčení a odečítání údajů z kroužků. Některé labuť přicházely opakovaně, jiné zase naopak pouze na krátkou chvíli

vylezly z vody, některé nevylezly vůbec. Mezi tím se všude „pletly“ labuť bez kroužků.

Byl to pořádný chaos a foť. Až doma při analýze fotek na monitoru počítače a u videa jsme zjišťovali kolik kroužků jsme identifikovali. Postupně se nám podařilo získat data ze dvou českých, tří polských, dvou slovenských a jednoho německého kroužku. Všechny údaje jsme i s dokladovými fotografiemi odeslali do Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze, odkud nám později zaslali údaje o místech a datech kroužkování.

ZÁVĚR

Ověřili jsme si, že metoda vylákání labutí na břeh a odečítání údajů z fotografií a videa je použitelná v praxi. I my amatérští ornitologové, tedy spíše milovníci, ochránci a pozorovatelé ptactva můžeme takto získat velmi důležité údaje pro profesionální ornitology.

Závěrem je třeba ještě uvést, že nejčitelnější údaje na kroužcích mají Poláci - velkými a čitelnými písmeny i čísly, pouze název kroužkovací stanice (Poland) je méně čitelný. Následují slovenské (N. Muzeum Bratislava Slovakia), dále pak naše kroužky (N. Muzeum Praha) a nejhůře čitelné jsou německé kroužky (Vogelwarte Radolfzell Germania).

Ke zvýšení počtu zpětných hlášení by jistě přispělo i zkvalitnění ražby kroužku z důvodu lepší možnosti odečítání. I u našich kroužků by šlo lépe využít plochu kroužku, tj. zvětšit a prohloubit písmena i čísla.



Obr. 1 / Fig. 1: Příklad y možné kompletace čísel kroužků na základě snímků z fotoaparátu nebo kamery. Nejlépe čitelné byly polské kroužky. / *Examples of possible completion of ring numbers using images from still or video cameras. Best readable were Polish rings.*



Obr. 2 / Fig. 2: Příklady dalších získaných podkladů. Množství kroužků nebylo čitelných pro jejich stáří anebo nevhodný design. / *Examples of other collected material. Many rings were not readable due to their age or bad design of rings.*